

Evolutia relatiilor dintre doua personaje implicate in conflict intr-o proza romantica

Alexandru Lapusneanul (Costache Negruzzi)

Introducere

Prozator ce apartine generatiei literare de la 1848, C. Negruzzi se individualizeaza in literatura romana prin varietatea temelor si a speciilor literare abordate. Opera sa, numita ironic Pacatele tineretelor, cuprinde patru mari parti: Amintiri din junete, Fragmente istorice, Neghina si palamida, Negru pe alb. Scrisori la un prieten.

Nuvela Alexandru Lapusneanul, este prima nuvela istorica din literatura romana, dar ilustreaza, in acelasi timp, si trasaturile prozei romantice. Acestea au fost sintetizate pentru prima data, in literatura noastra, de Mihail Kogalniceanu, teoreticianul generatiei romantice pasoptiste: evadarea din prezentul apasator, aspiratia spre infinit, interiorizarea, intoarcerea la natura si la traditii, cultivarea istoriei si a moravurilor.

Prezentarea elementelor de constructie a subiectului sau a discursului narativ semnificative pentru realizarea personajelor

Textul reprezinta o nuvela, deoarece este o specie in proza, cu o constructie riguroasa, cu un singur fir narativ. Se caracterizeaza printr-un conflict unic, desfasurat in mai multe spatii si intr-un interval mai mare de timp. Personajele nu sunt numeroase, fiind surprinse in ceea ce au ele mai semnificativ.

Fiind o proza romantica se remarca inspiratia din istoria nationala si din literatura veche, conform principiilor esteticii romantice, formulate de Mihail Kogalniceanu in articolul program Introductie, din revista Dacia literara. Tema nuvelei este evocarea unei perioade din istoria Moldovei de la sfarsitul secolului al XVI-lea: cea de-a doua domnie a lui Alexandru Lapusneanul si luptele cu boierii pentru impunerea autoritatii domnesti.

Subiectul cuprinde, asadar, o serie de evenimente declansate de reluarea tronului de catre Lapusneanul: fuga lui Tomsa in Muntenia, confiscarea averilor boierilor de catre noul domn, uciderea celor 47 de boieri, omorarea lui Motoc de catre multime si moartea tiranului prin otravire.

Celor patru parti, precedate de cate un moto rezumativ: Daca voi nu ma vreti, eu va vreau!, Ai sa dai sama, Doamna!, Capul lui Motoc vrem!, De ma voi scula, pre multi am sa popesc si eu! le corespund, in mod echitabil, momentele subiectului; expozitiunea si intriga (revenirea lui Lapusneanul in tara cu intentia de a-si recapata tronul) se regasesc in prima parte, desfasurarea actiunii se extinde in partea a doua si, partial, in cea de-a treia, punctul culminant (scena uciderii boierilor) se identifica in a treia parte, iar deznodamantul (moartea domnitorului) apare in ultima secventa.

Evidentierea relatiilor dintre cele doua personaje si a trasaturilor lor

Astfel, conflictul, factor determinant in desfasurarea operei, se contureaza inca din intriga, cand are loc intalnirea domnitorului cu boierii, inclusiv cu Motoc. Din dialogul cu acesta reiese relatia anterioara dintre cei doi, bazata pe interese comune si trasatura definitorie a lui Motoc: slugarnicia. Astfel, desi in fata celorlalti boieri, el este cel care enunta dorintele acestora: "norodul nu te vrea, nici te iubeste...", odata ramas singur cu Lapusneanul, uita de atitudinea demna, cade in genunchi, se umileste, pentru a-si asigura o pozitie privilegiata.

Scena anticipeaza destinul personajului, intrucat domnitorul isi exprima in mod direct convingerile legate de caracterul lui Motoc, pe care-l cunoaste foarte bine: "Dar tu, Motoace? invecitat in zile rele, deprins a te ciocoi la toti domnii, ai vandut pre Despot, m-ai vandut pre mine, vei vinde si pre Tomsa..." Este un conflict explicit, in care adversarii se accepta, fiecare stiind precis ca o alianta aparenta ar fi solutia de moment in elaborarea planurilor lor. Lapusneanul il iarta pe Motoc, caci "ii e trebuit", iar boierul "stie ca Alexandru Voda a sa aiba nevoie de un intrigant precum era el".

In capitolul al treilea, acest conflict se va intensifica si va pune in lumina personalitatea puternica a personajului principal, dar si caracterul lui Motoc.

Alexandru Lapusneanul este personajul principal, toti ceilalti gravitand in jurul personalitatii sale. El este un personaj romantic, exceptional, care evolueaza in imprejurari exceptionale. Trasaturile sale de caracter se evidentiaza in scene revelatorii precum cea a intalnirii cu boierii de langa Tecuci, unde dovedeste labilitate psihica prin trecerea de la aparenta stapanire de sine la exteriorizarea autoritatii si la cinism in dialogul cu Motoc. Cea mai graitoare dintre situatiile exceptionale ramane insa cea a uciderii nemiloase a celor 47 de boieri, culminand cu asezarea capetelor lor in forma de piramida, element pur neconfirmat de cronicarul Ureche.

Figura complexa, demonica, stranie, el este tipul domnitorului tiran si crud, o personalitate contradictorie, ale carei trasaturi sunt subordonate uneia esentiala: vointa de putere. De asemenea, forta, autoritatea, instabilitatea emotionala, capacitatea de a disimula tradeaza un temperament vulcanic, cinic, machiavelic.

Caracterul exceptional al lui Alexandru Lapusneanul este scos in evidenta si prin plasarea lui in antiteza cu alte personaje precum boierul marsav, slugarnic, lingusitor, Motoc. Acesta reprezinta tipul boierului intrigant, tradator, viclean, las, care nu isi urmareste decat propriile interese. De altfel, si el este un personaj machiavelic, pentru ca isi epuizeaza viata in nesfarsite conflicte si intrigi de culise. El nu actioneaza, precum Spancioc, din patriotism si dragoste de tara, nici ca Stroici, impulsiv, din lipsa de experienta, ci se dovedeste a fi un intrigant inveterat, capabil de orice pentru a-si realiza scopurile.

Chiar si in momentul uciderii celor 47 de boieri, desi speriat de moarte, Motoc incearca sa-si pastreze echilibrul, declarandu-se de acord cu fapta domnitorului: "Maria ta, ai urmat cu mare intelepciune...". Cand insa isi aude numele strigat de poporul care cerea condamnarea lui la moarte, schimba tactica, incercand sa impresioneze prin umilinta, prin rugaminti adresate domnitorului care savureaza linistit momentul pe care el insusi il pregatise: "ma jur sa fac o

biserica, sa postesc cit voi mai ave zile..."

Cinismul lui Lapusneanul este dus la extrem in dialogul cu boierul pe care tocmai il condamnase la moarte si caruia ii explica acum, in ultimele clipe, planul pregatit inca de la inceput: "Luati-l de-l dati norodului si spuneti ca acest fel plateste Alexandru Voda celor ce prada tara".

Exprimarea unei opinii argumentate asupra relatiilor celor doua personaje din perspectiva finalului.

Relatia dintre cele doua personaje evolueaza, asadar, gradat, intre Lapusneanul si Motoc stabilindu-se una dintre cele mai importante antiteze ale textului, respectiv cea dintre forta, hotararea si stapanirea de sine a domnitorului machiavelic si slugarnicia, frica si slabiciunea boierului. Tinand seama de toate aceste aspecte, conflictul se dovedeste a fi un element definitoriu al nuvelei romantice, clarificand profilul personajelor.

Prin urmare, Negruzzi realizeaza, in aceasta nuvela, portretul unor personaje romantice, exceptionale, detasandu-se prin capacitatea analitica de zugravire a monstruosului, de imbinare a realitatii cu fictiunea.